

ZMIANY UŻYTKOWANIA ZIEMI W RYBNICKIM OKRĘGU WĘGLOWYM

Kwietniowy numer „Aury” udostępnia czytelnikom artykuł A. Wrony, omawiający przeobrażenia w strukturze użytkowania ziemi w aspekcie ochrony gruntów rolnych i leśnych.

„Użytki rolne w aktualnej strukturze użytkowania ziemi ROW zajmują ponad 55 tys. ha, co stanowi około 58 proc. ogólnej powierzchni. Podlegają one procesom negatywnych przekształceń, związanych z uprzemysłowieniem i urbanizacją (...). W latach 1945—1974 powierzchnia użytków rolnych zmniejszyła się o 6,8 proc., to

jest o przeszło 6 tys. ha. Zasadnicza przyczyna tak wysokiego spadku wiąże się przede wszystkim z zajmowaniem użytków rolnych na cele inwestycyjne (...). Ponadto znacznej rozbudowie uległa też sieć komunikacyjna i indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Do znacznego kurczenia się rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyraźnie przyczyniają się pośrednie skutki uprzemysłowienia: zajmowanie gruntów na cele zwałowania materiału odpadowego z odkrywkowej eksploatacji kopalni oraz olbrzymie zawodnienie gleb związane z zaburzeniem równowagi górotworu (...). W 1974 r. tereny leśne zajmowały ponad 20,5 tys. ha, co stanowiło 21,5 proc. ogólnego obszaru ROW. Lasy podlegają w coraz większym stopniu degradacji wskutek oddziaływania górnictwa i wzrastającego zanieczyszczenia powietrza. Skutki dawnej polityki wylesieniowej doprowadziły do negatywnych zmian składu gatunkowego. Obecnie ponad 75 proc. powierzchni leśnej zajmują gatunki iglaste najbardziej narażone na zanieczyszczenia powietrza. Dlatego ponad 3,8 tys. ha (18,2%) lasów zalicza się do III strefy uszkodzeń (Knurów, Rybnik). Najwięcej, bo przeszło 10 tys. ha (48%), wykazuje uszkodzenia średnie (II strefa). Natomiast na strefę I — słabych uszkodzeń — przypada około 34 proc. powierzchni leśnej. W ROW brak kompleksów leśnych wolnych od przemysłowych uszkodzeń. Szczególnie niekorzystnie przedstawiają się lasy położone w obrębie obszarów górniczych, będących aktualnie w eksploatacji. W kilku rejonach (Knurów, Czerwionka, Chwałowice) górnicze deformacje powierzchni ziemi spowodowały trwałe uszkodzenia. W rezultacie postępujące procesy dewastacyjne doprowadziły do znacznego spadku lesistości (...). Nieużytki zajmują w ROW ponad 2,3 proc. ogólnej powierzchni. W ostatnich latach notuje się gwałtowny wzrost powierzchni nieużytków poprzemysłowych, co jest związane z intensywnym uprzemysłowieniem obszaru. Tylko w latach 1962—1972 powierzchnia nieużytków wzrosła przeszło 2-krotnie (...). W celu uchwycenia tempa dewastacji rolniczego i leśnego użytkowania ziemi wyliczono charakterystyczne wskaźniki dla okresu 1931—1974, które zależą od liczby ludności i powierzchni zajmowanej przez daną formę użytkowania ziemi. Pod względem wskaźnika użytków rolnych przypadających na jednego mieszkańca zaznaczył się wysoki spadek z 0,30 ha w 1931 r. do 0,12 ha w 1974 r. (...). Podobnie przedstawia się wskaźnik terenów leśnych, który zmniejszył się o 0,12 ha, do 0,04 ha w 1974 r. (...). Związane to jest z dużym napływem ludności, jak również wyraźnie zaznaczającą się tendencją do intensyfikacji użytkowania terenów (...). Przytoczone wskaźniki świadczą dobitnie o postępującym procesie przeobrażeń użytkowania ziemi tego Okręgu. Dlatego wydaje się celowym zwrócenie większej uwagi na sprawę ochrony rolniczych i leśnych form użytkowania ziemi, kosztem nawet rezygnacji z niektórych przedsięwzięć inwestycyjnych w oparciu o weryfikację planów zagospodarowania przestrzennego”.